

Milli Məclisin iclasında

2025-ci ilin dövlət büdcəsinin layihəsi
birinci oxunuşda qəbul edilib

Milli Məclisin noyabrın 26-da keçirilən plenar iclasında 2025-ci ilin dövlət büdcəsi layihəsinin müzakirəsi davam etdirilib. Müzakirələrdə Milli Məclisin komitə sədrləri Anar İsgəndərov, Musa Quliyev, Şahin İsmayilov, Arzu Nağıyev, Səməd Seyidov, komissiya sədri Eldar Quliyev, deputatlar Azər Badamov, İlham Məmmədov, Səvinc Fətəliyeva, Əziz Ələkbərlil, Əli Məsimli, Əminə Ağazadə, Vüqar İskəndərov, Soltan Məmmədov, Kamran Bayramov, Müşfiq Məmmədli, Ceyhun Məmmədov, Mələhat İbrahimqızı, Bəxtiyar Əliyev, Nəsim Məhəməliyev, Arzuxan Əli-zadə, Aydın Hüseynov, Hikmət Məmmədov, Elman Nəsirov, Səbinə Xasayeva, Azər Kərimli, Səyyad Saahlı, Bəhrüz Məhərrəmov, Samir Vəliyev, Novruzali Aslanov, Azər Allahverənov, Vəlif Qafarov və Səlah Hüseynova çıxış ediblər.

Deputatlar çıxışlarında dünyanı ən mötəbər tədbirlərindən biri olan COP29-un Azərbaycanda yüksək səviyyədə keçirilməsindən və böyük uğurla başa çatmasından söz açıblar. Bildirilib ki, bəzi qüvvələr və beynəlxalq təşkilatlar COP29-un ölkəmizdə keçirilməsini əngəlləmək üçün əllərindən gələni etsələr də, COP29-u öz siyasi maraqları üçün alət kimi istifadə etməyə çalışsalar da, Prezident İlham Əliyev rəhbərliyi ilə dövlətimiz Bakıda dünyanı birləşdirməyə nail oldu. Bütün təxribatlara baxmayaraq, həmçinin maraqların toqquşduğu bir şəraitdə, yəni məsələ ilə bağlı inkişaf etmiş ölkələrlə zəif inkişaf etmiş ölkələrin ciddi fikir ayrılığı yarandıqı bir mühitdə Azərbaycan Bakıda iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə sahəsində önəmli təşəbbüslərə, mühüm nailiyyətlərə imza atılmasına nail oldu.

Deputatlar Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının Bakıda keçirilməsi 29-cu sessiyasını iqlim diplomatiyasında döniş nöqtəsi kimi dəyərləndiriblər, COP29-un iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə sahəsində tarixi uğurların əldə edilməsi ilə yadda qaldığını vurğulayıblar.

Daha sonra 2025-ci ilin dövlət büdcəsi layihəsi və büdcə zərfinə daxil olan qanun layihələri barədə danışıq deputatlar layihələrin qanunvericiliyin tələblərinə uyğun tərtib edildiyini bildiriblər, gələcək dövlət büdcəsində müasir çağırışlara uyğun olaraq müdafiə və milli təhlükəsizlik, işğaldan azad edilmiş ərazilərin bərpası və Böyük qayıdışın reallaşdırılması məsələlərinə böyük diqqətin ayrılmasını təqdirləyiblər. Onlar büdcə siyasətində iqtisadiyyatın, onun qeyri-neft sektoru, kond təsərrüfatı kimi sahələrin inkişafının dəstəklənməsi, əhalinin həssas qruplarının, xüsusən də şəhid ailələrinin və müharibə iştirakçılarının, hərbi qulluqçuların sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi tədbirlərini, həmçinin cari illə müqayisədə sosialyönümlü xərclərin, təhsil xərclərinin, səhiyyəyə ayrılan vəsaitin məbləğinin artırılmasını yüksək qiymətləndiriblər.

Deputatlar iqtisadiyyatda və dövlət büdcəsinin gəlirlərində qeyri-neft sektorunun payının artırılmasının əsas hədəflərdən biri kimi qoyulmasını müsbət qarşılayıblar, növbəti ilin büdcəsinin milli maraqlarımıza, qarşıya qoyulan hədəflərə cavab verdiyini vurğulayıblar.

Çıxış edənler ölkə gündəmində olan vacib məsələlərdən danışıblar, təmsil etdikləri bölgə və rayonlarda seçiciləri narahat edən məsələləri hökumət üzvlərinin diqqətinə çatdırıblar.

Fond tərəfindən investisiya fəaliyyəti dövründə ümumilikdə 67,18 milyon manat gəlir əldə edilmiş və 2025-ci ilin sonuna qədər əlavə olaraq 15,82 milyon manat

gəlir əldə olunması gözlənilir. Fondun investisiya gəlirləri şəhid ailələrinin, müharibə əlillərinin sosial məşət şəraitinin yaxşılaşdırılması və sair istiqamətlərdə sərf edilir.

Musa Quliyev DSMF-nin fəaliyyəti üzrə iqtisadi fəallığın daha da artırılması, sosial müdafiəyə ehtiyac olan vətəndaşlarımız xidmətlərinin yüksəldilməsi ilə bağlı da Milli Məclisin Əmək və sosial siyasət komitəsinin təkliflərini səsləndirib.

Sonra "İşsizlikdən Sığorta Fondunun 2025-ci il büdcəsi haqqında" qanun layihəsi (birinci oxunuş) barədə məlumat verən Milli Məclisin Əmək və sosial siyasət komitəsinin sədri Musa Quliyev bildirib ki, 2025-ci il üzrə Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun (DSMF-nin) büdcəsi sosial ədalət və sosial rifah prinsipləri rəhbər tutularaq qanunvericiliyin tələbləri çərçivəsində, ölkəmizin iqtisadi və sosial inkişafına dair proqnozlar nəzərə alınmaqla hazırlanıb.

Fondun 2025-ci il üçün gəlirləri və xərcləri bərabər olmaqla 7 milyard 676 milyon manat proqnozlaşdırılır ki, bu da 2024-cü ilin təsdiq edilmiş müqayisədə 11,7 faiz çoxdur. Sığorta haqları üzrə yığılın 75,9 faiz qeyri-büdcə sektorunun payına düşəcək.

Musa Quliyev İşsizlikdən Sığorta Fondunun gəlirlərinin üçüncü xərç istiqamətində barədə məlumat verib, fondun fəaliyyətinin tənzimlənməsində qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi məqsədilə Milli Məclisin Əmək və sosial siyasət komitəsinin təkliflərini səsləndirib.

Komitə sədri Azər Əmiraslanov təqdim olunan qanun layihələri ilə bağlı rəhbərlik etdiyi iqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin müsbət rəyini bildirib.

İclasda çıxış edən əmək və əhalinin sosial müdafiəsi naziri Sahil Babayev "Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun 2025-ci il büdcəsi haqqında" və "İşsizlikdən Sığorta Fondunun 2025-ci il büdcəsi haqqında" birinci oxunuşda məlumat verib.

Nazir bildirib ki, Prezident İlham Əliyevin islahatlar proqramına uyğun olaraq, əhalinin sosial müdafiəsi və məşğulluğunun təmin edilməsi ilə bağlı ardıcıl və məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirilib, əhalinin rifah halının və sosial təminatının artırılması, həyat şəraitinin daha da yüksəldilməsi istiqamətində bir çox layihə icra olunur. Növbəti ilin dövlət büdcəsinin xərclərində sosialyönümlü xərclərin xüsusi çəkisinin 41 faiz olması, o cümlədən son 5 ildə bu istiqamətdə dövlət büdcəsindən ayrılan vəsaitin həcmünün mütləq ifadədə 1,6 dəfə artması deyilənləri əyani sübut edir.

Nazir diqqətə çatdırıb ki, fondun 2025-ci il üçün gəlirlərinin 78 faizinin və ya 6 milyard manatın məcburi dövlət sosial sığorta (MDSS) daxilolmaları üzrə forma-

laşacağı proqnozlaşdırılır. Bu isə cari ilin müvafiq göstəricisindən 519 milyon manat və ya 9,5 faiz çoxdur.

Büdcədən maliyyələşən təşkilatlar üzrə 2025-ci il üçün daxilolmalar 2 milyard manat, qeyri-büdcə təşkilatları üzrə isə 4 milyard manat proqnozlaşdırılır. Qeyri-büdcə sektorunu 66 faizini təşkil edir.

Ümumilikdə 2024-cü ilin təsdiq edilmiş göstəriciləri ilə müqayisədə 2025-ci il üçün büdcədən maliyyələşən təşkilatlar üzrə daxilolmalar 7,1 faiz və ya 135 milyon manat, qeyri-büdcə sektoru üzrə daxilolmalar isə 10,8 faiz və ya 385 milyon manat artımla proqnozlaşdırılır.

Qeyd olunub ki, 2018-ci ilə müqayisədə əhaliyə ödənişlərin 3 milyard 804 milyon manat artmasına baxmayaraq, 2019-2024-cü illərdə büdcəyə ümumilikdə 1 milyard 153 milyon manat vəsait qaytarılmış, habelə transferlərin gəlirlərdə payı 2017-ci ilə müqayisədə 38,1 faizdən 2025-ci ilə 20,8 faizə enəcəkdir.

Növbəti ildə fondun xərcləri 7 milyard 676 milyon manat proqnozlaşdırılır.

Fondun 2025-ci il xərclərinin 97 faizi və ya 7 milyard 409 milyon manat əhaliyə ödənişlərinə payına düşür. Bu göstərici 2023-cü ilə müqayisədə 1 milyard 521 milyon manat, 2024-cü ilə müqayisədə isə 702 milyon manat çoxdur. Bu məbləğin 7 milyard 211 milyon manatı əmək pensiyalarına, 198 milyon manatı isə sosial sığorta hesabına verilən müavinət xərclərindən ibarət olacaqdır.

2025-ci il üzrə əmək pensiyalarının maliyyələşdirilməsi üçün ayrılan vəsait 2024-cü ilin təsdiqlənməsi xərcləri ilə müqayisədə 686 milyon manat və ya 10,5 faiz artımla nəzərə alınmışdır. Növbəti il üçün pensiyaların orta aylıq məbləği 535 manat proqnozlaşdırılır ki, bu da 2024-cü ilin sonuna gözlənilən göstəriciyə 8,3 faiz çoxdur. Yaşa görə pensiyaların orta aylıq məbləği isə növbəti ildə 571 manat təşkil edəcək. Bu isə cari il üçün yaşa görə pensiyaların ilin sonuna gözlənilən orta aylıq məbləği ilə müqayisədə 8,3 faiz artım deməkdir. Cari ilin sonuna yaşa görə pensiyaların orta məbləği 527,3 manat olaraq gözlənilir.

Pensiya sistemi üzrə əsaslı və saxta ödənişlərin aradan qaldırılması məqsədilə 2024-cü ilin 9 ayında indeksasiya əmsalları tərtib edilən 955 milyon manat, indeksasiya tərtib edildikdə isə 1 milyard 263 milyon manat əsassız xərclərin qarşısı alınmışdır.

Eyni zamanda aparılmış sistemli iş nəticəsində DSMF əleyhinə məhkəmə qərarlarının sayı 94 faiz, yaranan maliyyə öhdəlikləri isə 93 faiz azalmışdır.

Bununla yanaşı, fondun fəaliyyət istiqamətləri üzrə ümumi 84 xidmətdən 79-u elektronlaşdırılmış, 2019-2024-cü illərdə ümumilikdə 830 mindən çox proaktiv elektron təyinat aparılmışdır. Xüsusilə vurğulanmalıdır ki, 2024-cü ildə fond tərəfindən aparılmış yaşa görə pensiyaların proaktiv təyinatlarının payı ümumi təyinatların 89 faizini əhatə etmişdir. Bu isə həmin sayda şəxsin heç bir ünvana yaxınlaşmadan öz sosial hüquqlarını reallaşdırması deməkdir.

Bildirilib ki, fondun cari fəaliyyətində bütün ölkə üzrə maliyyə və məhsuldarlığın artırılması məqsədilə əhaliyə ödənişlərinin göstəricilərinə, 1 milyon manatı peşə standartlarının hazırlanmasına, 4 milyon manatı sosial iş yerlərində əmək haqqının bir hissəsinin maliyyələşdirilməsinə və 4,5 milyon manatı digər aktiv məşğulluq tədbirlərinə yönəldiləcəkdir.

Nazir qeyd edib ki, Dövlət Məşğulluq Agentliyinin 27 fəaliyyət istiqaməti üzrə avtomatlaşması mümkün olan 22 xidmətdən 16-sı artıq tam elektronlaşdırılmış, digərlərinin də qısa müddət ərzində elektronlaşdırılması istiqamətində işlər görülür.

Məşğulluq xidmətlərinin elektronlaşdırılması nəticəsində Əmək və Məşğulluq alt sistemində hazırda 61 min aktiv vakansiya mövcuddur, işsiz və işaxtaranların elektron qeydiyyatı imkan yaradılmış, elektron fərdi məşğulluq proqramının tərtibatı təmin edilmişdir.

Əmək bazarının inkişafı, işsiz və işaxtaran şəxslərin məşğulluğunun təmin edilməsi üçün cari ilin 10 ayında məşğulluq orqanları tərəfindən 137 mindən çox şəxs işlə təmin edilmişdir.

Əsas aktiv məşğulluq tədbirlərindən olan özünüməşğulluq proqramı növbəti ildə də davam etdiriləcək və İŞF büdcəsinin əsas hissəsinin, təxminən 30 faizini təşkil edəcəkdir. Növbəti ildə nazirlik tərəfindən daha 8 min, Dünya Bankı layihəsi çərçivəsində 1,5 min nəfər olmaqla, ümumilikdə 9,5 min ailənin özünüməşğulluğunun təmin edilməsi nəzərdə tutulur. Proqramın əhatə dairəsinin genişləndirilməsi, vətəndaşlara təqdim edilən zərflərdə çeşid müxtəlifliyinin artırılması məqsədilə 2025-ci ildə 7 yeni zərfin pilot olaraq tərtib edilməsi nəzərdə tutulur. Əlavə olaraq 4 yeni zərfin yaradılması istiqamətində araşdırmalar davam etdirilir və növbəti ildə tərtib edilməsi planlaşdırılır.

2030-cu ilə qədər Quba, Masallı, Sabirabad, Şəki, Cəbrayıl rayon-

larında müasir avadanlıqlarla təchiz edilmiş göstəriciləri ilə müqayisədə 2025-ci il üçün büdcədən maliyyələşən təşkilatlar üzrə daxilolmalar 10 faiz, qeyri-büdcə sektoru üzrə daxilolmalar isə 12 faiz artımla proqnozlaşdırılmışdır.

Fondun 2025-ci il üçün proqnozlaşdırılan 260,7 milyon manat məbləğində xərclərinin 77 milyon manatı özünüməşğulluq proqramını təşkilinə, 35 milyon manatı peşə hazırlığı və əlavə təhsilin təşkilinə, 17 milyon manatı işsizliyə görə sığorta ödənişlərinə, 1,5 milyon manatı peşəyönümlü məsləhət xidmətlərinin göstərilməsinə, 1 milyon manatı peşə standartlarının hazırlanmasına, 4 milyon manatı sosial iş yerlərində əmək haqqının bir hissəsinin maliyyələşdirilməsinə və 4,5 milyon manatı digər aktiv məşğulluq tədbirlərinə yönəldiləcəkdir.

Hazırda 175 ixtisas üzrə peşə hazırlığı kursları təşkil edilir. Mövcud peşə siyahısı əmək bazarının tələbinə uyğun olaraq yenilənir.

2025-ci ildə əmək yarmarkalarının və əmək birjalarının təşkil istiqamətində 500 min manat xərclənməsi nəzərdə tutulur. Bu, ölkədə 110 regional iri əmək yarmarkasının və digər tədbirlərin təşkil olunmasına kifayət edəcəkdir.

Sosial müdafiəyə xüsusi ehtiyacı olan şəxslər üçün əlavə iş yerlərinin, sosial müəssisələrin yaradılması və məqsədli proqramların həyata keçirilməsi və digər aktiv məşğulluq tədbirlərinin icrası üçün 2025-ci ildə 3 milyon manat xərclənməsi nəzərdə tutulur.

Növbəti ildə də məşğulluq xidmətlərinin rəqəmsallaşdırılması əsas prioritet istiqamətlərdən biri olacaqdır. Belə ki, ölkənin məşğulluq xəritəsi, məşğul şəxslərin ölkə üzrə reyestri, "Qeyri-formal məşğulluğa nəzarət" vahid elektron informasiya sistemi və səyyar monitorinq alt sistemi, elektron əmək birjası və yarmarkası üzrə işlər tamamlanacaqdır.

Nazir qeyd edib ki, Böyük qayıdış üzrə dövlət proqramı çərçivəsində işğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə əhalinin məşğulluq imkanlarının artırılması növbəti ildə də prioritet olaraq qalacaqdır. Hazırkı tarixə işğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə məskunlaşmış və iqtisadi fəal olan şəxslərin 80 faizdən çoxunu məşğulluğu təmin edilmiş, digər şəxslərin də məşğulluğunun təmin olunması istiqamətində aktiv işlər aparılır.

Sonra məsələlərin müzakirəsi zamanı çıxış edən komitə sədrləri Siyavuş Novruzov, Fazil Mustafayev, deputatlar Azay Quliyev, Vüqar Bayramov, Əli Məsimli, Aydın Mirzəzadə və Sahib Əliyev büdcə zərfinə daxil olan bu qanun layihələri barədə fikirlərini bildiriblər, qeyd və təkliflərini səsləndiriblər.

İclasda yekun vuran Milli Məclisin Sədri Sahib Qafarova bildirib ki, məsələlərin müzakirəsi noyabrın 27-də davam etdiriləcək.

Rəşad CƏFƏRLİ,
"Azərbaycan"